

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

Гордієнко Катерина Іванівна

УДК 364+349.3]:621.311.25-052] (477) (043.3)

**СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ АЕС В УКРАЇНІ
(НА ПРИКЛАДІ ВП ЮЖНО-УКРАЇНСЬКОЇ АЕС)**

спеціальності 231 – «Соціальна робота»

АФТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи

за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота»

Миколаїв – 2020

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат історичних наук, доцент

МАЛИНОВСЬКА Наталя Леонідівна

Чорноморський національний університет
імені Петра Могили.

Рецензент:

доктор наук з державного управління,
професор б/вз

Андріяш Вікторія Іванівна

Чорноморський національний університет
імені Петра Могили.

Захист відбудеться 27 лютого 2020 року о 10.00 на засіданні кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили, за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили, за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Атомна енергетика потребує як підготовки, так і збереження висококваліфікованих кадрів, які цінуються у всьому світі. Щоб зберегти свої кадри, залучати їх саме до української атомної енергетики, НАЕК «Енергоатом» приділяє значну увагу питанням соціального захисту працівників атомних електростанції та членів їхніх родин. Заходи з соціальної політики НАЕК «Енергоатом» активізувались в рамках євроінтеграційних процесів, коли для фахівців АЕС з'явився реальний вибір щодо місця роботи.

Актуальність магістерської роботи підсилюється і тим, що відбувається розуміння необхідності соціалізації бізнесу, тобто бізнес працює не тільки на прибуток, а й бере соціальну відповідальність як за результати так і наслідки своєї діяльності. НАЕК «Енергоатом» сформовано Кодекс відповідального роботодавця, одним із напрямів якого є соціальний захист та соціальне забезпечення працівників Компанії.

Дослідженням проблематики вдосконалення системи соціального захисту населення на різних рівнях управління займались такі науковці, як О. Бендасюк, О. Давидюк, Н. Батченко, М. Мащенко, А. Попок, М. Мальований, Є. Мачульська; питання соціально-економічного розвитку підприємства розглядали Н. Богомоловою, Т. Калинеску, О. Пшеничною, В. Геєць; різні аспекти правового забезпечення соціального захисту населення в Україні відображено у працях О. Басай, В. Рудик, І. Ярошенко; сутність та зміст державних соціальних гарантій вивчали С. Корецька, О. Максимчук, В. Бідак. Потужною є і нормативно-законодавча база щодо соціального захисту населення України в цілому, та працівників атомних підприємств зокрема.

Але з'являються нові проблемні питання та виникають нові потреби і можливості щодо соціального захисту працівників підприємств такого типу, як атомні електростанції. Отже, актуальність проблематики дослідження, її недостатня теоретична й практична обґрунтованість зумовили вибір теми

дослідження – «Соціальний захист працівників АЕС в Україні (на прикладі ВП Южно-Української АЕС).

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати, емпірично дослідити та запропонувати рекомендації щодо удосконалення соціального захисту працівників АЕС в Україні.

Завдання дослідження:

- узагальнити організаційно-теоретичні засади соціального захисту працівників підприємств атомної енергетики;
- проаналізувати нормативно-законодавче забезпечення соціального захисту в Україні;
- дослідити стан соціального забезпечення працівників АЕС в Україні (на прикладі ВП Южно-Української АЕС);
- дослідити задоволеність станом отримання соціального захисту працівниками ВП Южно-Української АЕС;
- простежити розвиток соціальної інфраструктури в Южно-Українську як місті-спутнику АЕС;
- запропонувати шляхи удосконалення соціального захисту працівників АЕС (на прикладі ВП ЮУ АЕС).

Об'єкт дослідження - процес соціального захисту населення в Україні.

Предмет дослідження – особливості соціального захисту працівників АЕС (на прикладі ВП Южно-Української АЕС).

Методи дослідження:

У ході дослідження було використано: загальнонаукові методи – індукція, дедукція, синтез, конкретизація; емпіричні методи дослідження – аналіз документів, зокрема аналіз нормативно-законодавчих документів, звітної документації НАЕК «Енергоатом», ВП ЮУ АЕС, наукової літератури, матеріалів досліджень та аналітичних документів, інформаційних ресурсів відкритих джерел; методи анкетування, бесіди, інтерв'ю для вивчення задоволеності станом отримання соціального захисту працівниками ВП ЮУ АЕС.

Наукова новизна полягає у тому, що в ході дослідження було вивчено та узагальнено стан соціального захисту працівників ВП Южно-Української АЕС (Миколаївська область) за останні два роки, з'ясовано задоволеність станом отримання соціального захисту працівниками ВП ЮУ АЕС.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що узагальнено сутність та зміст соціального захисту працівників АЕС та членів їхніх родин; проаналізовано науковий доробок фахівців суміжних з соціальною роботою галузей знань.

Практичне значення роботи. Основні теоретичні та практичні положення магістерської роботи, запропоновані висновки, рекомендації можуть бути використані у роботі соціально-психологічних служб та служб з управління персоналом на підприємствах атомної енергетики та інших суміжних сфер; матеріал може бути використано при підготовці лекційних та семінарських занять, проведенні подальших наукових досліджень, організації та проведенні дискусій з питань соціального захисту працівників АЕС та членів їхніх родин, враховані при розробці та підписанні колективного договору та галузевих угод.

Експериментальна база дослідження – підрозділи Електричного та Реакторного цеху ВП Южно-Українська атомна електростанція, м. Южно-Українськ, Миколаївська область.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження було представлено на XIII Міжнародній науковій конференції «Ольвійський форум – 2019: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі», Міжнародній науково-практичній конференції «Залучення патріотично-активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України» (5 червня 2019 р., м. Миколаїв), Науково-практичній конференції «Лісабонський договір – 10 років після набуття чинності. Що змінилось у функціонуванні ЄС?» у рамках проекту програми Еразмус+ Жан Моне Модуль «Управління в ЄС та політика європейської інтеграції» (м. Миколаїв, 2 грудня, 2019 р.).

Публікації:

Gordienko, C. Civic activism of young students in modern conditions // Youth involvement in civil society development: current state and prospective trends: monograph / [Ed. M. Wierzbik-Strońska] – Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. - Monograph № 31. - p. 14-18.- Режим доступу: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/7def4fc66d67e136ae4a024bc46325.pdf>.-Загол. з екрану.

Гордієнко, К.І. Соціальний захист працівників АЕС в Україні в рамках євроінтеграції [Текст] / К.І. Гордієнко // Лісабонський договір – 10 років після набуття чинності. Що змінилося у функціонуванні ЄС?: Науково-практична конференція : тези доп., Миколаїв, 2 грудня 2019 р. / ЧНУ ім. Петра Могили.- Миколаїв, 2019.- С. 258-261.

Гордієнко, К.І. Патріотично активна молодь як рушійна сила соціального розвитку України [Текст] / К.І. Гордієнко // Міжнародна науково-практична конференція «Впровадження європейських соціальних стандартів в Україні» у рамках X Міжнародної науково-практичної конференції «Ольвійський форум – 2019: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі»: тези. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2019.– С.54-56.

Структура роботи. Поставлені цілі й завдання дослідження визначили структуру роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що мають свої підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дипломної роботи налічує 90 сторінок (з додатками), із них 80 сторінок основного тексту. Список використаних джерел і літератури налічує 70 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову

новизну і практичне значення виконаної роботи, наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У першому розділі *«Організаційно-теоретичні засади засади соціального захисту працівників АЕС в Україні»* проаналізовано організаційно-теоретичні засади соціального захисту працівників АЕС в Україні; охарактеризовано нормативно-законодавче забезпечення соціального захисту працівників АЕС в Україні.

У підрозділі 1.1 «Сутність та зміст соціального захисту працівників підприємств атомної енергетики» розкрито сутність та зміст соціального захисту, наведено думки науковців щодо розуміння цього поняття, як в теоретичні, так і практичній площині, акцентовано увагу на значенні організації соціального захисту.

У підрозділі 1.2 «Нормативно-законодавче забезпечення соціального захисту працівників АЕС в Україні» проаналізовано нормативно-законодавчу базу України, галузеві та міжгалузеві стандарти з питань безпеки, галузеві угоди, нормативно-методичні матеріали та вказівки Національного Атомного Енергетичного Комплексу «Енергоатом».

У другому розділі *«Особливості соціального захисту працівників АЕС в Україні (на прикладі ВП Южно-Української АЕС)»* висвітлено особливості соціального захисту працівників АЕС та членів їхніх родин; простежено напрями впливу соціальної політики підприємства на розвиток соціальної інфраструктури міста Южно-Українська.

У підрозділі 2.1. «Особливості соціального захисту працівників ВП Южно-Української АЕС)» висвітлено досвід соціальної політики підприємства, акцентовано увагу на позитивному досвіді щодо соціального захисту працівників та членів їхніх сімей ВП ЮУ АЕС.

Акцентовано увагу на значенні членства у профспільці, оскільки це автоматично підвищує рівень захищеності працівника (договори та угоди про умови оплати праці, робочого часу, відпочинку, соціально-економічного забезпечення, умови охорони праці та інші додаткові гарантії і соціально-

побутові пільги тощо).

У підрозділі 2.2 «Розвиток соціальної інфраструктури в Южно-Українську - місті-спутнику АЕС» проаналізовано сучасний стан розвитку соціальної інфраструктури, висвітлено досвід спільної роботи адміністрації АЕС, кадрової служби та установ соціальної сфери, фінансова підтримка та реалізація програм розвитку тощо.

У третьому розділі «Шляхи удосконалення соціального захисту працівників ВП Южно-Української АЕС» було проведено дослідження та надано рекомендації, стосовно шляхів покращення соціального захисту працівників ВП Южно-Української АЕС.

У підрозділі 3.1 «Вивчення думки персоналу ВП Южно-Української АЕС щодо задоволеності станом отримання соціального захисту працівниками АЕС» проаналізовано та узагальнено відповіді працівників Електричного та Реакторного цехів ВП Южно-Української АЕС. З'ясовано, що соціальний захист працівниками оцінюється, як задовільний, але є побажання щодо покращення.

У підрозділі 3.2 «Рекомендації стосовно шляхів покращення соціального захисту працівників ВП Южно-Української АЕС» надано пропозиції щодо шляхів покращення, підвищення рівня безпеки та соціального задоволення працівників ВП Южно-Української АЕС.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження на тему «Соціальний захист працівників АЕС в Україні (на прикладі ВП Южно-Української АЕС) зроблено наступні висновки.

Соціальний захист базується на низці нормативно-законодавчих документів, основним з яких є Конституція України ст. «Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати

годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом». Цю норму покладено у всі наступні документи, які є правовим забезпеченням соціального захисту працівників підприємств атомної енергетики.

Соціальний захист має ряд ознак: це система суспільних відносин, яка призначена для задоволення особистих матеріальних потреб громадян через індивідуальну форму розподілу зі спеціальних фондів; здійснюється державою за рахунок коштів суспільства; вищезгадані кошти надаються замість заробітної плати або як додаток до неї у випадках, передбачених законодавством, у разі втрати чи зниження заробітку, додаткових витрат або неможливості працевлаштування.

Соціальний захист включає «всі заходи з боку державних або приватних органів з метою послаблення фінансового тиску на домогосподарства і окремих осіб внаслідок певної сукупності ризиків чи потреб, пов'язаних з похилим віком, хворобою, доглядом за дітьми і сім'єю, непрацевдатністю, безробіттям» тощо. Соціальний захист містить як пасивні, так і активні заходи підтримки доходів.

Органи, відповідальні за надання соціальної допомоги, фінансуються різними шляхами, оскільки їхній бюджет складається з внесків на соціальний захист, сплачених роботодавцями і найманими працівниками (особами, що підлягають захисту), внесків органів урядування, а також надходжень з різних інших джерел (наприклад, процентів, дивідендів, ренти і виграних судових позивів проти третіх осіб).

Статистика витрат на соціальний захист і отримання соціального захисту гармонізована з Єдиною європейською системою статистики соціального захисту (Esspros), яка побудована на концепції функцій соціального захисту згідно з загальною методологією. Вона розглядається як унікальний інструмент для порівняльного аналізу соціальної політики у європейських країнах.

ДП «НАЕК «Енергоатом» привів свою систему менеджменту у відповідність до міжнародних стандартів і сертифікував її згідно зі стандартами ISO 9001:2008, ISO 14001:2004 та OHSAS 18001:2007. Компанія перша серед державних підприємств підготувала нефінансовий звіт за стандартами GRI (в рамках Директиви Європейського парламенту 2014/95/EU від підприємств країн-членів ЄС). В нефінансовому звіті вперше проаналізовано внесок ДП «НАЕК «Енергоатом» у досягнення 17 цілей сталого розвитку ООН. Окреслено найближчі кроки щодо побудови інтегрованої системи управління питаннями сталого розвитку, а також розкрито закріплені принципи взаємодії із зацікавленими сторонами (стейкхолдерами).

Соціальна політика ДП «НАЕК «Енергоатом» спрямована на формування роботи з персоналом, що орієнтується не тільки на прибуток, а і на соціальний ефект. У 1996 році з метою вироблення єдиного підходу в прогнозуванні та стратегічному плануванні соціального розвитку ДП «НАЕК «Енергоатом», створення і реалізації системи надання соціальних гарантій персоналу станції було прийнято рішення про створення в Службі людського ресурсу Відділу соціального розвитку.

На підставі отриманих даних дослідження щодо задоволеності станом отримання соціального захисту працівниками ВП ЮУ АЕС можна говорити про результативність та ефективність соціальної політики підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ МАГІСЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Gordienko, C. Civic activism of young students in modern conditions // Youth involvement in civil society development: current state and prospective trends: monograph / [Ed. M. Wierzbik-Strońska] – Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. - Monograph № 31. - p. 14-18.- Режим доступу: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/7def4fc66d67e136ae4a024bc46325.pdf>.-Загол. з екрану.

Гордієнко, К.І. Соціальний захист працівників АЕС в Україні в рамках євроінтеграції [Текст] / К.І. Гордієнко // Лісабонський договір – 10 років після набуття чинності. Що змінилося у функціонуванні ЄС?: Науково-практична конференція : тези доп., Миколаїв, 2 грудня 2019 р. / ЧНУ ім. Петра Могили.- Миколаїв, 2019.- С. 258-261.

Гордієнко, К.І. Патріотично активна молодь як рушійна сила соціального розвитку України [Текст] / К.І. Гордієнко // Міжнародна науково-практична конференція «Впровадження європейських соціальних стандартів в Україні» у рамках X Міжнародної науково-практичної конференції «Ольвійський форум – 2019: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі»: тези. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2019.– С.54-56.

АНОТАЦІЇ

Анотація

Гордієнко Катерина Іванівна Соціальний захист працівників АЕС в Україні (на прикладі ВП Южно-Української АЕС) - на правах рукопису. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили – Миколаїв, 2020 рік.

У роботі узагальнено організаційно-теоретичні засади соціального захисту працівників підвищеного рівня безпеки; досліджено зміст та складові соціального захисту, проаналізовано нормативно-законодавче забезпечення соціального захисту працівників АЕС.

Досліджено стан соціального забезпечення працівників АЕС в Україні (на прикладі ВП Южно-Української АЕС); простежено розвиток соціальної інфраструктури в Южно-Українську як місті-спутнику АЕС;

Розкрито зміст поточної думки персоналу ВП Южно-Української АЕС щодо соціальної захищеності; надано пропозиції стосовно шляхів

покращення, підвищення рівня безпеки та соціального задоволення працівників ВП Южно-Української АЕС.

Ключові слова: соціальний захист, соціальні гарантії працівників АЕС, соціальний захист працівників АЕС, НАЕК, колективний договір працівників АЕС.

SUMMARY

Gordienko Katerina Social defense of workers of AES in Ukraine (on the example of VP of UY AES) - on rights for a manuscript.

Master's degree work on the receipt of educational degree master's «degree». A black sea national university of the name of Peter Mogili is Mykolaiv, 2020.

In work generalized organizationally theoretical principles of social defence of workers of the promoted strength security; probed maintenance and constituents of social defence, the normatively legislative providing of social defence of workers of AES is analysed.

Probed consisting of public welfare of workers AES of Ukraine (on the example of VP of UY AES); development of social infrastructure is traced in a city.

Maintenance of current opinion of personnel of VP of UY AES is exposed in relation to social захищеності; suggestions are given in relation to the ways of improvement, increase of strength and social satisfaction of workers of VP of UY AES security.

Keywords: social defense, social guarantees of workers of AES, social defense of workers of AES, НАЕК, collective agreement of workers of AES.